

হুওয়া আৰু জীৱাণু ও হৈজাৰৰ অস্তিত্বৰ ওপৰে প্ৰত্যক্ষ বৰ্ণন হুওয়া, বস্তু প্ৰত্যক্ষসমূহ হয়, জীৱাণু ও হৈজাৰ প্ৰত্যক্ষ নহবে।

এখানে একটা প্ৰশ্ন করা যায় যে, বার্কলেৰ অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ এই উক্ত ক্ষেত্ৰে নিলে বস্তুৰ নিৰ্বচিচিহ্ন অস্তিত্ব ক'য়ায়? বস্তু না, প্ৰত্যক্ষতকৈ ওপৰে ধাৰণাটো হিচাপে প্ৰমাণ কৰাটো বস্তুৰ অস্তিত্ব আনন্দৰ প্ৰত্যক্ষ নহি না, অথচ কিছুমান পূৰ্বতৈ আটকৈ প্ৰত্যক্ষ কৰে - চিন্তাধৰ্ম, এখন এই প্ৰত্যক্ষ না বস্তু কালৈ বিষয়টিৰ অস্তিত্ব কীভাবে ক'য়ায়? এই প্ৰশ্নৰ অধিকাৰে বার্কলে বলেন যে, "বস্তুৰ অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ", এই কথাৰ ওপৰে এই কথা যে, "এই বস্তুটি আনন্দ প্ৰত্যক্ষৰ বিষয় হ'ল। যে কোন মানুহেৰ প্ৰত্যক্ষৰ বিষয় হ'লে হ'লে পাৰে, সমন্বিত সমন কোন মানুহেৰ আনন্দ প্ৰত্যক্ষ কৰে না ওখন হ'লে হৈজাৰেৰ প্ৰত্যক্ষৰ বিষয়কৈ উপস্থিত থাকে। অত্যাৰ আনন্দেৰ প্ৰত্যক্ষ না বস্তু কালৈ বস্তুটি হৈজাৰেৰ প্ৰত্যক্ষৰ অস্তিত্ব থাকে এবং অস্তিত্বমান হয়। কিন্তু বার্কলে হেজাৰে হৈজাৰেৰ অস্তিত্ব হ'লে নিজে ওৰ উক্ত প্ৰমাণ কৰাৰ ভেঁৰা কৰেহেন সেই ওৰ দৰ্শনেৰ মাথো অংগতিপূৰ্ণ নয়। হৈজাৰেৰ অস্তিত্ব খীৰাৰ বস্তুত হ'লে

হৈজাৰেৰ প্ৰত্যক্ষ হুওয়া দৰ ক'ৰ (অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ), কিন্তু হৈজাৰেৰ প্ৰত্যক্ষ হয় না। সুতৰাং বার্কলে নিজোৰ উক্তেৰ মৰ্ত্তীৰে অংগতি বৰ্ণনা ক'ৰি

এটি কি আত্মবোধিত্ত ভাববাদ :- বস্তুৰ "অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ" - এই মতে আত্মবোধ ভাববাদ নামে প'ৰিচিত। যদিও বার্কলে মন ও মনেৰ স্বাধীনাৰ অস্তিত্ব খীৰাৰ কৰেহেন, তথাপি বার্কলেৰ এই মতেবাদকৈ আত্মবোধিত্ত ভাববাদ ক'ৰা যায় না, বস্তুৰ আত্মবোধিত্ত ভাববাদ অনুসৰে একমত প্ৰতিভাৰ মন পৰ হ'লে মনেৰ স্বাধীনাৰ অস্তিত্বিত্ত ওৰ কোন কিছুই খীৰাৰ ক'ৰা হয় না।

(Solipsism = Myself alone exist)। বার্কলে স্বৰূপেৰ নিজোৰ মন ও ওৰ স্বাধীনাৰ অস্তিত্ব খীৰাৰ কৰেন নি, তিনি হৈজাৰেৰ অস্তিত্ব খীৰাৰ কৰেহেন এবং ওৰ দ্বাৰা আনোৰ মন পৰ হ'লে ওদেৰ স্বাধীনাৰ অস্তিত্বও খীৰাৰ কৰেহেন। তাই বার্কলেৰ উক্তকৈ আত্মবোধিত্ত ভাববাদ বলা হ'লেও

আত্মবোধিত্ত ভাববাদ বলা যায় না।

মূল্যায়ন :- "অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ" বার্কলেৰ এই উক্তটি আনুৰিক কালৈ

বিভিন্ন দাৰ্শনিক অংগলোচনা কৰেহেন -

১. বস্তুবাদী দাৰ্শনিক ব'ক্লেৰ বার্কলেৰ ভাববাদেৰ অংগলোচনা কৰে বলেন, বার্কলেৰ 'স্বাধীনা' ক'ৰাৰ বিভিন্ন ওপৰে প্ৰথম প্ৰথম না কৰে। ওপৰে মনেৰ অস্তিত্বিত্ত কৰেহেন। ক'ৰি মনুষ্যেৰ চিন্তা এবং ক'ৰি - এই হুটি হিচু। সুতৰাং চিন্তা ক্ৰিয়া এবং চিন্তাৰ বিষয়েৰ মৰ্ত্তী পাৰ্শ্বকৈ অংগ খীৰাৰ্য। ব'ক্লেৰ বলেন যে, বার্কলে ওৰ আত্মবোধিত্ত ভাববাদেৰ মৰ্ত্তী এই পাৰ্শ্বকৈ উল্লেখ কৰেহেন। হেজাৰ বিষয়কৈ মানসিক স্বাধীনা ক'ৰে প্ৰমাণ কৰা বার্কলেৰ পক্ষে সুক্তিযুক্ত হয় নি।

২. ব'ক্লেৰেৰ মতে, কোন বিষয়েৰ মনে মনোভাৱি প'ৰিচিত না থাকলেও বস্তুৰ অস্তিত্ব মনেৰ বিষয়েৰ অস্তিত্ব ব অনুমান কৰা যায়। বস্তুবাদী আনন্দেৰ উল্লেখ মনোভাৱিত্ত বলেন হ'লে হয়, যখন বস্তু ওদেৰ বিষয় হয়, তখন ও মনেৰ ওপৰে নিৰ্ভৰ কীৰ্ম হয়, কিন্তু ও অংগ ওপৰে নিজোৰ অস্তিত্বেৰে আনন্দ অস্তিত্ব ক'ৰাৰ বাবে, ও অস্তিত্বেৰে উক্ত মন নিৰ্ভৰ হয় না।

৪. মত বস্তুবাদী দার্শনিক হবারি বার্ক্লেয় স্মৃতিব বস্তুবাদের কতি উল্লেখ করেছেন —

- ক. এই স্মৃতি আত্মবোধের দ্বারা হইবে।
- খ. বার্ক্লেয় এই স্মৃতি প্রধান বৈশিষ্ট্যমূলক অনুপপত্তি দ্বারা হইবে।
- গ. এই স্মৃতি প্রামাণিক উক্তি প্রসূত সংজ্ঞাদ্বারা হইবে।

উপরিউক্ত যাবলো আমরা বার্ক্লেয় উক্তিকে গ্রহণ করতে পারি না।

Subrabhat Chowdhury